

תיאטרון

כרמית מירון

ייסורי אב

"האב", גיל פרנק, רוזינה קמבוס

"האב" מאת אוגוסט סטרינדברג, התיאטרון הקאמרי, תרגום: גד קינר בשיתוף חנן שניר, בימוי: יוסי פולק, תפאורה: אבי שכוי, תלבושות: עפרה קונפינו, מוסיקה: אבי בללי

ועיקרון פיתגורס רע, שיצר את התוהו-ובוהו, את האפלה ואת האשה".
 "ישנו עיקרון טוב, שיצר את הסדר, את האור ואת האדם -

רק אהב גדול יכול לשנוא נשים כפי ששונא אוגוסט סטרינדברג (1849-1912) במחזותיו. באותה מידה, רק מחזאי גאון כמוהו מסוגל היה לכתוב בשלהי המאה התשע עשרה יצירות בימתיות שישמשו דוגמה ומופת עד ימינו אנו, הן מבחינת המבנה הדרמטי, הדיאלוג החי, עיצוב הדמויות, והן מבחינת האינטנסיביות ועומק הקונפליקטים שבין המינים. על אף האנטגוניזם, שנראה בעיני סטרינדברג כחזות הכל - והוא הסתירה הבלתי ניתנת ליישוב במלחמת המינים (במקרה של "האב", חוסר הביטחון של הגבר בדבר אבהותו), על אף המחדל התמטי הנ"ל - קידם הענק השוודי את אמנות הדרמה. כתיבתו תמציתית, והיא מטהרת את המחזה מכל אקספוויזיה נרחבת ולעתים מיותרת (המצוייה עדיין אצל איבסן, בן-דורו).

המחזה "האב" הנו יצירה מושלמת, מעין יהלום, אשר כל צדדיו - הנפשות וקשריהן הסבוכים - נראים מכל זווית שממנה מתבוננים בו. יתרה מזאת, זה מחזה מודרני ומופת תיאטרוני; יש בו ריכוז מקסימלי של פעילויות בימתיות. צבת אימים סוגרת על גורלו של אבי המשפחה, כאשר אשתו משתדלת לשכנע אותו שלעולם לא יידע גבר, אם בתו האהובה, שלו היא.

"האב" - הוא יצירה מדהימה. לא בעלילה מפתיעה, אף לא בהתרחשות היצונית מותחת, אלא באינטנסיביות הרגשית העמוקה והמרה, ובערטול המוחלט מגינוני נימוס או משמירה על מוסכמות קונוונציונליות כלשהן. גיבורי סטרינדברג אינם קשורים למקום ולזמן. המחזאי השוודי מעלה את האשה לסמל הנשים (לדעתו הסובייקטיבית מאוד) בכל המקומות והזמנים ומעמידן כטורפות וכמנצחות מול העולם הגברי החלש. בעולם הזה, הגבר הוא הקורבן לתכניה השטניים של האשה.

במחזה "האב", הגיבור הראשי הוא איש צבא וחוקר, החי בבית מוקף נשים, ועל כן מחליט להרחיק את בתו מן הבית ומהשפעתה ההרסנית, לפי דעתו, של חבורת הנשים. האם יוצאת למלחמת חורמה, עד כי היא מצליחה, בעזרת רופא המשפחה, לערער את ביטחונה של בעלה בדבר אבהותו, ומכאן שאין לו שום חזקה חוקית על בתו.

הבימוי של יוסי פולק (שבעצמו שיחק בתפקיד "האב" בתיאטרון הבימה לפני כעשרים שנה) שומר על הקצב הבלתי-נשבר שמחייב הקונפליקט

החיצוני, הסטרינדברגי, בין הגבר לאשה, על כל מה שהוא מסמל ועל המתח המופנם שבסתירה הפנימית. גיל פרנק, בתפקיד האב המתייסר, בונה דמות המפתיעה בעוצמת כאבה, המוליכה אותו להתמוטטות נפשית טוטאלית. ודאי, יהיה מי שיטען שאילו היה נהוג בימי סטרינדברג לערוך בדיקות DNA, היתה מתגלית האמת בדבר האהבות והיה נחסך המשבר הטרגי. אך, כידוע, לא לפי קריטריון אנטומי ובדומה לזה, נבדק הערך האמנותי של יצירת תיאטרון, של כל יצירה. כי אחרת, אפשר היה לטעון, שאילו הנזיר שמהיר להודיע לרומיאו שיוליה לא מתה, היה נוסע במכונית והיה מגיע בזמן, היו הגיבורים המפורסמים נשארים בחיים וחיים באושר ועושר עד סוף כל הדורות...

אך לשמחת כל אוהבי התיאטרון, לא כך נבדק ערכו של מחזה, או של כל יצירה אמנותית אחרת. שרה פון-שווארצה השכיחה להעניק לדמות השטנית של האשה-האם קווים בודדים של רוך ורחמים, לצד קור מקפיא של האדם המתבונן בהתפוררותו השלמה של בן-זוגה, פרי עמלה ועבודתה הנמרצת.

עוזרים לשחקנים הראשיים, בעלי תפקידים משניים, המצטיינים אף הם במשחקם: רוזינה קמבוס הנפלאה, כאומנת האוהבת, הקושרת את האב בכבלי אהבתה ובכתונת המשוגעים. יוסי קאנץ בתפקיד הכומר, אבי טרמין המגלם את הרופא, ואחרונה חביבה, דינה סנדרסון, הבת האומללה הנקרעת בין אהבתה לאביה לבין רצונה התקיף של אמה. הצגה ראווה לצפייה.